

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลกระทบทางสังคมอันอาจเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาบ้านแม่ปิง ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเน้นมิติทางด้านสังคมของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย วิธีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากการก่อสร้างโครงการฯ ในช่วงก่อนดำเนินการ ช่วงก่อสร้างโครงการและเมื่อเปิดดำเนินการว่าจะส่งผลกระทบต่อหมู่บ้าน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการฯ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงก่อนมีโครงการระหว่างการก่อสร้างและเมื่อเปิดดำเนินการ โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน และเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการบรรเทาผลกระทบทางลบจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ในการเก็บข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การตั้งบ้านเรือน ถนน ความสัมพันธ์ การรวมกลุ่มและสถานที่สำคัญ ๆ เช่น วัด โรงเรียน ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เข้าไปร่วมการประชุมของหมู่บ้าน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ทำการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักในประเด็นผลกระทบทางสังคมในด้านวิถีชีวิตและระบบความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและข้อเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบหากมีการก่อสร้างโครงการใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ทำการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในประเด็นประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และประเพณีวัฒนธรรมใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ หน่วยงานราชการใช้กระบวนการการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมหรือ PRA (Participatory

Rural Appraisal) และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับประชาชนในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

5.1 สรุปผลการศึกษา

โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน ดำเนินการโดยบริษัทปาย เคบีที ทรานสปอร์ต จำกัด เป็นโครงการขนส่งขนาดใหญ่โดยการดำเนินกิจการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าแบบกระเช้า มีเส้นทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลในท้องถิ่นในการเดินทางตลอดจนการเคลื่อนย้ายการขนส่งสินค้าซึ่งจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังสามารถเอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและรองรับการขยายตัวในด้านการค้าระหว่างประเทศเพื่อบ้านที่จะมีการขยายตัวในอนาคต ตลอดจนเป็นการลดระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการขนส่งสินค้า โครงการฯ ได้มีการกำหนดเส้นทางเริ่มต้นจากสถานีที่ 1 บ้านดงป่าล้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถานีต้นทาง ตรงไปยังสถานีอำเภอปายซึ่งเป็นสถานีที่ 2 สถานีอำเภอปางมะผ้าเป็นสถานีที่ 3 สถานีคอก้างบอกไฟ อำเภอปายเป็นสถานีที่ 4 และสถานีที่ 5 ซึ่งเป็นสถานีปลายทางที่บ้านปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านแม่ปิง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่หนึ่งที่ทางโครงการฯ จะมีการดำเนินการก่อสร้างในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งที่เป็นสถานีรับส่งผู้โดยสารและขนส่งสินค้าและพื้นที่ก่อสร้างเสารับสายเคเบิล ดังนั้นในช่วงของการก่อสร้างโครงการและเมื่อมีการเปิดดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับหมู่บ้านแม่ปิงซึ่งจะได้นำเสนอผลกระทบตามลำดับดังนี้

5.1.1 ผลกระทบทางด้านวิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อ ผลกระทบในช่วงก่อสร้างโครงการ

วิถีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการก่อสร้างโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบต่อการแต่งกายของปกากะญอ โดยเด็กๆ และเยาวชนคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านจะไม่ใส่ชุด ปกากะญอ ภาษปกากะญอทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจะถูกลดความสำคัญ การสูญเสียพื้นที่ป่าชุมชนซึ่งเป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพรของชาวบ้านและการทำงานของเครื่องจักรขนาดใหญ่ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปหาอาหารจากป่าได้ การจ้างแรงงานก่อสร้างในหมู่บ้านจะทำให้การทอผ้าในช่วงหน้าแล้งลดลง ประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านถูกลดความสำคัญ เพราะการมุ่งหน้าเข้าสู่

แรงงานในการก่อสร้างซึ่งมีรายได้ที่ต่ำกว่า อาจจะมีใจขโมย มีการขายเห่าและมีการขายบริการทางเพศเกิดขึ้นเพราะมีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านมากขึ้น ระบบความเชื่อของหมู่บ้านทั้งศาสนาพุทธและคริสต์ถูกลดความสำคัญจากการไปเป็นแรงงานรับจ้างเพราะอาจไม่ได้หยุดงานมาเข้าร่วม การทำงานของเครื่องจักรส่งผลกระทบต่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรม “ห่อปลาก่า” อาจหายไปเนื่องจากพื้นที่ป่าชุมชนลดลง

ผลกระทบเมื่อเปิดดำเนินการ

วิธีการดำรงชีวิตและระบบความเชื่อของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการเปิดดำเนินการโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบ จะทำให้เกิดการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมการแต่งกายจากภายนอกที่ไม่เหมาะสม เช่นการใส่เสื้อสายเดี่ยว เสื้อรัดรูป กางเกงขาสั้น ซึ่งไม่เหมาะสมกับวิถีของปกากะญอ เด็กและเยาวชนไม่พูดภาษาปกากะญออาจเกิดการสูญหายไป เกิดการสูญเสียพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน การทอดผ้าลดลงเพราะการเข้าไปสู่การเป็นแรงงานรับจ้างในภาคบริการในเมืองปาย ประเพณีและวัฒนธรรมอาจไม่มีการสืบทอดเนื่องจากการไม่มีเวลาเข้าร่วมทำให้ห่างเหิน อาจมีสถานบันเทิง การดื่มสุรา การค้าประเวณี สิ่งเสพติด การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากนักท่องเที่ยวและอาจทำให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองปาย ระบบเศรษฐกิจทำให้ความศรัทธาในศาสนาลดลง อาจเกิดการพาลัทธิใหม่ๆเข้ามาในหมู่บ้าน การที่ผู้หญิงขึ้นไปนั่งบนกระเช้านั้น ไม่เหมาะสม

ผลกระทบทางบวก ชาวบ้านมีรายได้จากการขายผ้าทอให้กับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นและพ่อค้าแม่ค้าในเมืองปาย การเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมปกากะญอจะทำให้ชาวบ้านธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรม หน่วยงานในท้องถิ่นให้การสนับสนุน ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายแบบปกากะญอและการทอผ้าไม่ให้เกิดการสูญหาย ชาวบ้านสามารถที่จะเรียนรู้ภาษาสากลเพื่อติดต่อกับคนภายนอกโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

5.1.2 ผลกระทบทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน

ผลกระทบช่วงก่อสร้างโครงการ

ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการก่อสร้างโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบ การเป็นแรงงานก่อสร้างทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวห่างเหิน ไม่มีเวลาพูดคุยกัน เกิดความคิดที่แตกต่างกัน ในหมู่บ้านครูญาติจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง ชาวบ้านมีทั้งที่เห็นด้วยกับไม่เห็นด้วยในการก่อสร้างโครงการ เกิดความคิดที่แตกต่างกันส่งผลทำให้การรวมกลุ่มทำกิจกรรมของหมู่บ้านยากขึ้น

การไปเป็นแรงงานรับจ้างจะทำให้คนเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านน้อยลงทำให้ความสัมพันธ์ลดลง ชาวบ้านอาจเสียโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

ผลกระทบเมื่อเปิดดำเนินการ

ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการเปิดดำเนินการโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบ ชาวบ้านเข้าสู่การทำงานภาคบริการทำให้ไม่มีเวลาพูดคุยช่วยเหลือกันต่างคนต่างอยู่ทั้งในครอบครัวและเครือข่าย เกิดความคิดที่แตกต่างกันทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่เครือข่าย การช่วยเหลือกันในการทำเกษตรลดลงเพราะต่างคนต่างทำงาน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมอาจไม่ได้รับความร่วมมือ

5.1.3 ผลกระทบทางด้านระบบเศรษฐกิจ

ผลกระทบช่วงก่อสร้างโครงการ

ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการก่อสร้างโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบ อาชีพการทำเกษตรจะเกิดการขาดแคลนแรงงาน รายได้จากการหาของป่าลดลงจากการสูญเสียพื้นที่ป่าชุมชนซึ่งเป็นแหล่งรายได้ ทั้งยังเกิดเสียงดัง ฝุ่นละออง ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าป่าได้ เกิดการกว้านซื้อที่ดินส่งผลให้อาชีพดั้งเดิมสูญหายและเกิดการขายที่ดิน

ผลกระทบทางบวก เกิดการจ้างแรงงานในหมู่บ้าน มีรายได้เสริมนอกจากภาคการเกษตร ได้แก่ การรับจ้างและการขายอาหารให้กับคนงานก่อสร้าง

ผลกระทบเมื่อเปิดดำเนินการ

ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะไม่มีผลกระทบในช่วงการเปิดดำเนินการโครงการฯ ส่วนผลกระทบที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นพบว่า มีผลกระทบทางลบ คนวัยหนุ่มสาวจะไม่ทำอาชีพเกษตร ฝืนตัวเองเข้าสู่ภาคบริการ เกิดพวกมิจฉาชีพ ธุรกิจการขายบริการเพิ่มขึ้น เกิดการแข่งขันระหว่างธุรกิจชาวบ้านกับนายทุนขนาดใหญ่ เกิดขายที่ดินเพราะราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน

ผลกระทบทางบวก เกิดการจ้างงานในหมู่บ้าน มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการเดินทางในยุคน้ำมันแพง คนหนุ่มสาวมีโอกาสกลับมาทำงานใกล้บ้าน มีโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้ ความชำนาญงานในโครงการเพิ่มขึ้น

5.1.4 ผลกระทบทางด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

ผลกระทบช่วงก่อสร้างโครงการ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนใหญ่มีผลกระทบทางลบในช่วงการก่อสร้างโครงการฯ พบว่า เกิดการชะล้าง ดกหล่นของเศษวัสดุลงแหล่งน้ำ เกิดการปนเปื้อนสารเคมีในน้ำ เกิดมลพิษทางอากาศต่อการท่องเที่ยว เกิดการซึมเปื้อนของสารเคมีลงสู่พื้นที่เกษตร เกิดการกว้านซื้อที่ดินเพื่อลงทุนทำที่พัก/ร้านอาหาร พื้นที่เลี้ยงสัตว์ลดลง เกิดการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพแหล่งอาหารและแหล่งสมุนไพร มีเศษวัสดุจากการก่อสร้างตกค้างในพื้นที่ป่าชุมชน

ผลกระทบเมื่อเปิดดำเนินการ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนใหญ่มีผลกระทบทางลบในช่วงการเปิดดำเนินการโครงการฯ พบว่า ช่วงหน้าแล้งน้ำป่าจะแห้งอาจเกิดการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้งและส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่ทำการเกษตร การปล่อยของเสียลงสู่ป่าจากสถานประกอบการส่งผลกระทบต่อท้องเที่ยวเกิดปัญหาขยะและมลพิษตามมาและเกิดการซึมปนสู่บ่อน้ำ เกิดการขยายตัวของการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้เกิดการกว้านซื้อที่ดินทั้งพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย ชาวบ้านอาจขายที่ดินทำให้เกิดการบุกรุกที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ การสูญเสียพื้นที่เลี้ยงสัตว์/อาจสร้างความเสียหายให้กับโครงการ การสูญเสียพื้นที่ป่าชุมชน

ผลกระทบทางบวก ประชาชนในเมืองปายตื่นตัวและรวมกลุ่มกันรักษาสภาพแวดล้อมไม่ให้มีการปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำ เกิดการรวมกลุ่มขององค์กรเครือข่ายในหมู่บ้านและก่อให้เกิดการเฝ้าระวังของหน่วยงานภาครัฐในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

5.1.5 ข้อเสนอแนะทางในการบรรเทาผลกระทบของหมู่บ้าน

5.1.5.1 ข้อเสนอในการบรรเทาผลกระทบเชิงนโยบาย

1. การประกอบธุรกิจของนายทุนจะต้องมีการจดทะเบียนการค้าและการประกอบธุรกิจในเมืองปาย เพื่อนำรายได้จากภาษีมาพัฒนาท้องถิ่น
2. รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวดในการเข้ามาเมืองปายของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับหมู่บ้านในการรักษาเอกลักษณ์ของตนเองโดยการออกกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับหรือมาตรการทางกฎหมายในการเข้ามาของนักท่องเที่ยว
3. ควรมีสึกษาและการสอบถามความคิดเห็นถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการฯ กับคนหลาย ๆ กลุ่มก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการก่อสร้าง

5.1.5.2 ข้อเสนอในการบรรเทาผลกระทบเชิงการพัฒนา

1. ชุมชนต้องมีระบบสหกรณ์หมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น
2. ควรเปิดให้มีการประชาพิจารณ์ในระดับหมู่บ้าน ตำบลและจังหวัด เพื่อให้ชาวบ้านทุกกลุ่มได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและระดมความคิดเห็นรวมทั้งรับฟังข้อเสนอของชาวบ้านถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งที่เป็นข้อดีและข้อเสียต่อพื้นที่
3. ควรมีการชี้แจงรายละเอียดในการบริหารจัดการพื้นที่โครงการฯ ว่าจะมีการบริหารจัดการอย่างไรและจะมีผลดี ผลเสียต่อหมู่บ้านอย่างไรซึ่งจะทำให้ชาวบ้านยอมรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น
4. เพื่อไม่ให้มีปัญหาต่าง ๆ ตามมาไม่ควรมีการก่อสร้างโครงการฯ เพราะการก่อสร้างจะทำให้ทรัพยากรในท้องถิ่นถูกทำลายซึ่งก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีและอาจจะมีปัญหาต่าง ๆ ติดตามมามากมายภายหลังการเปิดดำเนินการ โครงการ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

วิถีการดำรงอยู่แบบปกากะญอที่คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของบ้านแม่ปิง สภาพของหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ราบเชิงเขา ซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำไหลผ่านหมู่บ้านตลอดปีการทำเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพที่สำคัญและเป็นอาชีพหลักของทุกบ้านในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนมีการจัดการดูแลโดยประชาคมกลุ่มน้ำปิงซึ่งเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่าไว้เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่นั้นสืบต่อไปจากคนรุ่นปัจจุบันไปถึงคนรุ่นอนาคต นอกจากนั้นยังได้ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองไม่ว่าจะเป็น การแต่งกายที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้แต่งกายแบบปกากะญอในวันสำคัญ ๆ ของหมู่บ้าน อาทิเช่น การเข้าโบสถ์ในวันอาทิตย์ วันสำคัญทางศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ หรือแม้กระทั่งในงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน การรักษาภาษาพูดของปกากะญอ รวมถึงภาษาเขียนที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของปกากะญอที่นับวันจะสูญหายไปให้กับเยาวชนรุ่นหลังในหมู่บ้านได้ศึกษาและสืบทอด รวมถึงการรักษาประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ให้คงไว้ ถึงแม้ว่าอำเภอป่าจะถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้คนจากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมเข้ามามากมายและส่งผลให้เมืองป่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนวัฒนธรรมของท้องถิ่นเริ่มหายไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลมายังหมู่บ้านแม่ปิงซึ่งอยู่บริเวณรอบนอกตัวอำเภอป่าไม่ว่าจะเป็น การแต่งกายของเยาวชนที่รับเอาการแต่งกายแบบ

สมัยใหม่เข้ามา การปลูกบ้านแบบคนพื้นเมือง เป็นต้น แต่ทว่าสายสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านยังคงมีการช่วยเหลือกัน ไปมาหาสู่กัน มีกิจกรรมการรวมกลุ่มทำร่วมกัน

หากมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชิงใหม่ – แม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นการดำเนินกิจการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าขนาดใหญ่ที่สะดวก รวดเร็ว โดยสามารถที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้คนในท้องถิ่นในการเดินทางและการขนย้ายสิ่งของที่สะดวกขึ้น เอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศและรองรับการขยายตัวในด้านการค้าระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต ซึ่งโครงการฯ ดังกล่าวเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อทั้งวิถีชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร บ้านแม่ปิงจะเป็นสถานีรับส่งผู้โดยสารและรับส่งสินค้าของโครงการทั้งยังเป็นพื้นที่ก่อสร้างเสาของโครงการอีกด้วย โดยบทเรียนจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของประเทศที่ผ่านมาแล้วแต่ก่อให้เกิดผลกระทบกับประชาชนในพื้นที่โครงการและพื้นที่ใกล้เคียงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นทั้งในพื้นที่และในสังคม (เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ, 2548) ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อนปากมูล เขื่อนแก่งเสือเต้น โครงการท่อส่งก๊าซไทยมาเลย์ โครงการเหมืองแร่โพแทช เป็นต้น ถึงแม้ว่าบางโครงการจะได้รับการอนุมัติให้มีการก่อสร้างไปแล้วแต่ผลกระทบนั้นยังคงอยู่ที่ผ่านมาโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้มีส่วนร่วมจากภาคประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่เจ้าของทรัพยากรและเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง ดังนั้นการจะทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการได้มีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนของการวางแผนการตัดสินใจดำเนินโครงการ การควบคุมการดำเนินโครงการ รวมถึงการพิจารณาการจ่ายค่าชดเชยและกำหนดแนวทางการบรรเทาผลกระทบในด้านต่าง ๆ ว่าบทบาทของเจ้าของโครงการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนจะเป็นอย่างไรในแต่ละขั้นตอน เพื่อลดปัญหาการตัดสินใจของรัฐและปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เขียวชัย ฅ นคร (2537) ได้เสนอแนวทางการศึกษาผลกระทบทางสังคมโดยให้มุ่งเน้นถึง “คุณค่าหรือคุณภาพ” ของชีวิตหรือวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตที่อาจจะต้องเปลี่ยนไปเมื่อมีการดำเนินตามโครงการต่าง ๆ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างให้กระบวนการตัดสินใจของรัฐสามารถเป็นไปด้วยความรอบคอบและเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

ทรัพยากรนับได้ว่าเป็นปัจจัยและฐานการผลิตที่สำคัญหากเกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการสูญเสียพื้นที่ป่าชุมชน การสูญเสียป่าไม้ รวมไปถึงการสูญเสียที่ดินซึ่งเป็นทรัพยากรที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในการดำรงวิถีชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน การถางพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อเป็นจุดตั้งเสาของโครงการนั้นหมายถึงการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การทำลายแหล่งอาหารของมนุษย์รวมไป

ถึงการทำลายระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ป่าบริเวณนั้น การทำลายองค์ประกอบของระบบนิเวศส่วนใดส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ของระบบนิเวศอื่น ๆ ตามไปด้วย โดยผลกระทบต่าง ๆ สามารถที่จะส่งผลจากจุดหนึ่งไปสู่จุดอีกจุดหนึ่งได้ ในการพัฒนาที่ผ่านมามักคิดถึงแต่เฉพาะปัจจุบันเป็นใหญ่ปัจจุบันสำคัญกว่าอนาคต การบริโภควันนี้สำคัญกว่าการอนุรักษ์เพื่อพรุ่งนี้ เราไม่มีการมองปัญหาข้ามเวลาไปสู่มิติอนาคต การไม่แก้ไขปัญหารวันนี้และผลักดันให้อนาคตเท่ากับเป็นการกระทำที่สร้างวิกฤติการณ์มากขึ้น ซึ่งในระยะยาวธรรมชาติเสื่อมโทรมลงไปไม่อาจจะฟื้นคืนกลับสู่สภาพเดิมได้ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543) ในการพัฒนาต่าง ๆ ต้องมองอย่างเป็นองค์รวม (Holistic approach) เพราะปัญหาทรัพยากรมีความสัมพันธ์ซับซ้อนเกี่ยวโยงกันหลายมิติ ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวพันและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ทั้งสิ้นอาจเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทันทีหรือไม่ก็ตาม และอาจจะให้เกิดผลกระทบที่เราเองคาดไม่ถึงก็ได้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ทำไปย่อมมีผลต่อบุคคล สังคม และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่เราไม่สามารถพยากรณ์หรือทำความเข้าใจได้ทั้งหมด (ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์, 2546)

เมื่อทรัพยากรซึ่งเป็นฐานการผลิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงวิถีชีวิตของชาวบ้านถูกทำลายจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการเลี้ยงชีพ โดยการหาของป่าจะทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปหาของป่าในพื้นที่ได้ เช่น การหาเห็ดหาหน่อไม้ หาสัตว์ป่าเพื่อดำรงชีวิตแม้กระทั่งการหาพืชสมุนไพรพื้นบ้านรักษาเวลาเจ็บป่วยส่งผลให้ชาวบ้านต้องเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารการกิน ยารักษาโรคเกิดการพึ่งพาระบบจากภายนอกมากขึ้นและทำให้วิถีของชาวบ้านกับพื้นที่ป่าชุมชนลดความสัมพันธ์ลงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของก้องไพร ดันสุชาติ (2550) ส่งผลให้วิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงโดยลักษณะของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตนั้นอาจเป็นไปอย่างช้า ๆ หรือเป็นไปอย่างรวดเร็วก็ได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นแรงเสริมหรือด้านการเปลี่ยนแปลง เช่น ความเชื่อเดิม ความผูกพันอยู่กับวิถีแบบเดิมจะทำให้เปลี่ยนแปลงช้า แต่ที่แน่นอนก็คือสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นตลอดไป (ณรงค์ เสียงประชา, 2531) โดยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เป็นฐานทรัพยากรยังนำมาสู่การทำให้ความเชื่อเรื่องป่าศักดิ์สิทธิ์ถูกลดความสำคัญลงเพราะพื้นที่ป่าลดลงถึงแม้ว่าชาวบ้านจะร่วมกันอนุรักษ์ไว้แต่สุดท้ายแล้วไม่สามารถที่จะต้านทานต่อผลของการพัฒนาที่รวดเร็วได้ทำให้ความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดความสำคัญลง ความคิดเห็นที่แตกต่างกันของชาวบ้านทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการเป็นประเด็นหนึ่งสมควรนำมาพิจารณาเพราะเมื่อชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันจะนำมาซึ่งความแตกแยกทางความคิดของคน 2 กลุ่มที่อาจมีความรุนแรงเกิดขึ้นยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน

ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้รับความสำคัญหรือสนใจจากคนในหมู่บ้านซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสันติ ศิริวัฒน์ ไพบูลย์ (2546)

การเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่อาจเป็นผลมาจากการพัฒนาระบบขนส่งที่รวดเร็วและสะดวกขึ้นนั้น ในทางเศรษฐกิจเมืองปายย่อมได้รับผลกระทบในทางบวก นั่นคือระบบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยภาพรวมในเมืองปายจะดีขึ้นทั้งด้านรายได้และการจ้างงานแก่คนในท้องถิ่น หมู่สาวสามารถที่จะกลับเข้ามาทำงานใกล้บ้านมากขึ้นทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น คนรู้จักเมืองแม่ฮ่องสอนมากขึ้น มีทางเลือกในการเดินทางเข้ามาในเมืองแม่ฮ่องสอนที่สะดวกขึ้นซึ่งอาจจะเหมาะสมกับยุคสมัยที่น้ำมันมีราคาแพงขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ในการศึกษาผลกระทบทางสังคมของการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 พบว่าประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกในด้านคมนาคมและด้านเศรษฐกิจ คาดว่าการมีสะพานที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เข้าด้วยกัน จะทำให้การคมนาคมขนส่งระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็ว อาจทำให้มีผู้คนเดินทางมา Mukdahan มากขึ้น ทั้งที่เดินทางผ่านไปมา และเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำธุรกิจ ในจังหวัดเป็นแหล่งรักษาพยาบาลระดับนานาชาติ Mukdahan จะเป็นทางผ่านของสินค้าและบริการ ไปสู่บริเวณต่าง ๆ ในภูมิภาค อาจมีการลงทุนจากภายนอกมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยชาว Mukdahan จะมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีการท่องเที่ยวมากขึ้น มีถนนเข้าถึงหมู่บ้านสะดวก ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเกษตรและการท่องเที่ยวรวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นของรัชชัช มานิตย์ (2550) แต่ในทางกลับกันเมื่อระบบเศรษฐกิจเมืองปายดีขึ้น โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ความต้องการในการขยายการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นรีสอร์ท เกสต์เฮาส์ ฯลฯ ให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มตามมานั้น จะมีนักลงทุนเข้ามาลงทุนในเมืองปายเพิ่มขึ้นสิ่งที่จะตามมาคือปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย มลพิษทางอากาศของเสียที่เป็นพิษ ค่าครองชีพสูงขึ้นการอพยพเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ล้วนส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองปายและหมู่บ้านใกล้เคียงและที่สำคัญคือปัญหาที่ดินที่ชาวบ้านขายที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองให้กับนายทุนในการสร้างรีสอร์ท เกสต์เฮาส์ เพราะพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองปายไม่สามารถที่จะขยายได้อีกต่อไปจึงจำเป็นต้องขยายออกมายังพื้นที่รอบนอกที่ยังคงมีทรัพยากรที่สมบูรณ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เกิดการกว้านซื้อที่ดินทั้งเพื่อเก็งกำไรและการลงทุนของนายทุนทั้งในประเทศและนอกประเทศจะทำให้ในอนาคตกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เคยเป็นของชาวบ้านในการทำการเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมจะถูกเปลี่ยนมือ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้านอาจไม่มีให้เห็นอีกต่อไปเพราะชาวบ้านไม่อาจทนต่อกระแสและแรงของการพัฒนาที่รุกคืบเข้ายังพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรัชชัช มานิตย์ (2550) สถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) และของสันติ ศิริวัฒน์ไพบูลย์ (2546) ดังเช่น การพัฒนาในเมืองปายเมื่อปี 2530-2540 ที่รัฐมีนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าโดยประกาศปีการท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Years) ที่ส่งผลให้นายทุนเร่งกว้านซื้อที่ดินของชาวบ้านในอำเภอปายมากยิ่งขึ้นในขณะเดียวกันก็มีการบุกรุกที่ดินในเขตพื้นที่อนุรักษ์อย่างมากเป็นครั้งแรกและทรัพยากรธรรมชาติของเมืองปายถูกทำลายอย่างรวดเร็ว (สุภรณ์ ปรีชาอนันต์, 2550) หากมีการเน้นการพัฒนาหนักไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไปก็จะทำให้ละความสมดุลของธรรมชาติและสังคมและก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยและการถกฉวยโอกาสใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่นที่มีมากกว่า (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548) ผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นล้วนมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันเป็นระบบจะมองมิติใดมิติหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมองหลาย ๆ มิติ จากผลกระทบของการพัฒนาอาจมีแนวโน้มส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่นำไปสู่การเป็นสังคมเมืองและเกิดการเบียดขับคนในพื้นที่ให้ออกจากพื้นที่ ดังที่บันเทิง พาพิจิตร (2547) ได้เสนอไว้ว่า ในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญดังนี้ 1) การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) เป็น กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมืองหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนหรือการดำเนินงานเข้าสู่บริเวณหรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มประชากรหรือการดำเนินการต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การขยายวิถีชีวิตแบบชาวเมืองโดยผ่านการแพร่ของไฟฟ้า ถนนหนทาง และสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ทำให้รสนิยมและความต้องการของชาวชนบทเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่คล้ายชาวเมืองมากขึ้น 2) กระบวนการสร้างคนชายขอบ (Marginalization) คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น โดยเกิดขึ้นขณะที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง เป็นผลดีแก่คนส่วนหนึ่งในเขตเมืองหรืออุตสาหกรรม แต่ก็ทำให้คนอีกส่วนหนึ่งอยู่ห่างไกลจากการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงไปทุกที เช่น การพัฒนาเมืองให้เจริญในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดแหล่งชุมชนแออัดสำหรับคนจนจำนวนมากด้วย การพัฒนาชนบทให้ทันสมัยด้วยไฟฟ้าและถนน แต่ขณะเดียวกันกลับผลักดันให้คนที่ยากจนต้องอพยพจากชนบทไปรับจ้างในเขตเมืองมากขึ้น 3) กระบวนการทำให้ทันสมัย (Modernization) ในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วย จนทำให้เกิดการทำลายคุณค่าและเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ ไป การยอมรับวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาโดยไม่ได้คัดกรองให้รอบคอบ ทำให้เกิดภาวะทันสมัย แต่ไม่มีอารยธรรมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การหลงไหลในดนตรีตะวันตกจนหลงลืมดนตรีพื้นเมือง การเชื่อในความรู้ของโลกตะวันตกจนลืมนโยบายที่ท้องถิ่น การเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากผลพวงของการพัฒนานี้ในอนาคต

การพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐทุกโครงการย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะเปลี่ยนไปในทางที่เจริญขึ้นหรือเสื่อมลงก็ได้ การเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงย่อมที่จะส่งผลทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนตามไปด้วยและส่งผลกระทบมาถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ความคิด อุดมการณ์ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ (ศิริรัตน์ ทอดสกุล, 2545) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมาจากปัจจัยภายในและภายปัจจัยภายนอกโดยปัจจัยภายในเป็นปัจจัยในสังคมได้กระทบต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การรับเอาค่านิยมการเอาอย่างวัฒนธรรมอื่นเข้ามา ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลหรือกลุ่มหรือชุมชนที่ถูกผลกระทบของปัจจัยนั้น ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางบวกและทางลบ เช่นกรณีการจัดทำโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยระบบ 115 กิโลเมตร จากอำเภอแม่แตงถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2549) ซึ่งต้องผ่านพื้นที่ป่าสงวนป่าอนุรักษ์และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A และ 1B ต้องทำการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงด้านสังคมซึ่งผลการศึกษาที่มีผลกระทบต่อทางลบและทางบวกแต่โดยสรุปแล้วจะมีผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวจะส่งผลในทางบวกโดยประชาชนในพื้นที่แม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่ได้มีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอมีประสิทธิภาพ สามารถขยายธุรกิจอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นการพัฒนาจะต้องประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยต้องเชื่อว่าธรรมชาติเป็นระบบที่สมบูรณ์เป็นระบบที่มีชีวิตจิตใจไม่สามารถถูกใช้สอยจนเกินควร การพัฒนาจะต้องเป็นไปเพื่อประชาชนไม่ใช่ตัวเลขผลผลิตประชาชาติ ประชาชนเป็นผู้ทำการพัฒนามิใช่เป็นผู้ถูกกระทำจากการพัฒนา (กมลภาสสิน, 2539) และจะต้องทำให้คนทุกกลุ่มในสังคมได้รับผลดีจากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันสามารถที่จะเก็บรักษาสິงที่มีค่าของสังคมทั้งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมให้ตกทอดแก่คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้มีโอกาสชื่นชมและได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2545) โดยยึดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคตต้องคำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” การจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ โดยต้องยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไปรวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วยและการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่จำเป็นต้องปฏิเสธเทคโนโลยีเพียงแต่ต้องคำนึงว่าการนำมาใช้นั้นควรเป็นไปในทิศทางสร้างสรรค์มิใช่ทำลาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศและท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ทั้งนี้ บ้านแม่ปิงเป็นหมู่บ้านปกากะญอที่อาศัยอยู่ในอำเภอปายมาช้านาน ยังคงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดำเนินวิถีการดำรงชีวิตในการทำการ เกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งดิน น้ำ ป่า มี ระบบความสัมพันธ์ที่ยังคงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ซึ่งบ้านแม่ปิงเป็นพื้นที่ที่เปราะบาง ทั้งทางกายภาพและทางสังคม ดังนั้นถ้ามีโครงการฯ เกิดขึ้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้าน ทั้งในทางที่ดีขึ้นและในทางที่ไม่พึงประสงค์ ทางโครงการฯ ต้องวิเคราะห์ให้ดูว่าจะส่งผลในทางที่ดี หรือไม่ดี การเปลี่ยนแปลงอาจมีขอบเขตที่จำกัดทั้งที่มีความรุนแรงและไม่รุนแรง ทางโครงการฯ จึงต้องมีมาตรการในการควบคุมผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องผลกระทบทางสังคมอันอาจเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วย สายพานเชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาบ้านแม่ปิง ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการประมวลรวบรวมข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามและ การสังเกต โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานมีทั้งผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นใน อนาคตต่อประชาชนในพื้นที่แต่ในยุคปัจจุบันอาจมีผลเสียมากกว่า ดังนั้นหากมีการก่อสร้างตาม โครงการฯ ทางฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการก่อสร้างโครงการฯ ควรที่จะดำเนินการดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์และกำหนดเวลาการทำงานของโครงการฯ ให้ชัดเจนแจ้งให้กับ ประชาชนทราบเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านทั้งในเรื่องของการทำกิจกรรมต่าง ๆ การ ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นต้น
2. การขนส่งวัสดุในการก่อสร้างต้องทำการปิดให้มีดซิดไม่ให้เศษวัสดุตกหล่นลงสู่แหล่ง น้ำ
3. จัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อดูแลการก่อสร้างโครงการฯ ระหว่างชาวบ้านที่โครงการ พาดผ่าน หน่วยงานท้องถิ่นและบริษัทฯ
4. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับหมู่บ้านโดยกำหนดมาตรการอย่างเข้มงวดในการเข้ามาของ นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและ ทรัพยากรในท้องถิ่น
5. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งระบบสหกรณ์การค้าเพื่อเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความ เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้
6. ส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีการดำรงชีวิตและภูมิปัญญา ของท้องถิ่นสู่เด็กและเยาวชน

7. เปิดให้มีการประชาพิจารณ์ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และกลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่มเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นถึงผลดีผลเสียของโครงการฯ และต้องชี้แจงรายละเอียดในการบริหารจัดการพื้นที่ที่ทางโครงการฯ เข้าไปดำเนินการก่อสร้างให้ชัดเจนจะทำให้เกิดการยอมรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น

จากข้อเสนอดังกล่าวข้างต้น หากทางฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการก่อสร้างในยุคปัจจุบันก็ควรที่จะมีการทบทวนโครงการฯ เพื่อให้โครงการฯ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในประเด็นผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่อชุมชนจากโครงการฯ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น
2. การศึกษาวิจัยผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในวงที่กว้างขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจและชาวบ้านซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่แม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่เพื่อรับฟังความคิดเห็นและหามาตรการการแนวทางร่วมกัน